

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון שי"ג - פרשת חקת - תשע"ח - קהילת הניכי הישיבות, רמות ב' פ"ח

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר להשכיר בית לעובד ע"ז

א. לא ישוב בארצך פן יחטיאו אותך. ב. לא תחנם. ג. שאר אומות. ד. שכירות. ה. לא תביא תועבה אל ביתך. ו. המנהג בזמננו. ז. עושה שכונה.

א. לא ישוב בארצך פן יחטיאו אותך

כתוב בפרשת משפטים (שמות כג, ט) לא ישוב בארצך פן יחטיאו אותך. וכתב הרמב"ם (לאו נא) שמכאן הוזהרו מלהושיב עובדי ע"ז בארצנו כדי שלא נלמד כפירתם. וכ"כ החינוך (מצוה צד) והסמ"ג (לאו מט).

ועיינו בחינוך שכתב דלא צריך לומר לשכור לומר לו קרקע שישכון בארצנו אלא אפי' להשכיר לו אסור כ"ז שישכור לדירה לפי שיכניס ע"ז, אבל לסחורתו מותר, ועובר עליה אם מכר להם קרקע או שכרו להם במקום שאינו רשאי (ע"י להלן החילוקים בזה), ע"כ. וכן מבואר ברמב"ם (שם וע"ז פ"י ה"ז) שאסור גם להשכיר להם. וכ"כ החזו"א (שבועות ס"ו כד ס"ק א). אלא שמבואר בדבריהם שם שאיסור השכירות הוא מחמת הדינים והחילוקים המובאים להלן, וכ"כ במנ"ח (שם).

ומבואר עוד מדבריהם דלאו זה נאמר על עובדי ע"ז, אולם הרמב"ם יצא לחלוק דלאו זה נא' דוקא על ז' אומות. וכן דעת הסמ"ג (שם). ובמנ"ח (מצוה צד) כתב שכן דעת רש"י (גיטין מה. ד"ה לא ישבו). והחזו"א (שם) הביא פלוגתתם. [ועיינו ברמב"ם שכתב שאפי' דרך העברה אסור. אבל הרמב"ם (שם) כתב דשיבה כתיב בהו ולא העברה]. ומ"מ כתי' הרמב"ם (שם) שלא זו אינו נוהג אלא כשיד ישראל תקיפה. וכ"כ החזו"א (שם) בדעת הרמב"ם. דלא כהמנ"ח (שם) שכתב דבכל גוונא שייך לאו זה.

ב. לא תחנם

ומלבד לאו הנ"ל נטונו על לאו דלא תחנם (דברים ג, ז). ודרשו בע"ז (י"ט). אמר רבי יוסי בר חנינא אמר קרא לא תחנם לא תתן להם חניה בקרקע. ועיינו שמכאן למדנו שאין מוכרין להם במחובר לקרקע. ומנו לאו זה הרמב"ם (לאו נה"ל ע"ז פ"י), החינוך (מצוה תכו), הסמ"ג (לאו מה) והסמ"ק (מצוה קלה).

וכתב הרא"ש (ע"ז פ"ב ס"ו י"ט) דלאו זה נוהג דוקא באר"י, אבל לא בחו"ל, דלא כהרמב"ן (שם ד"ה הא דתנן) דס"ל דאף בחו"ל נוהג. וכן נקט הר"ן (שם ה: דברים ד"ה תננין). וכן נראה דעת הרמב"ם (ע"ז פ"י ה"ג). וכן פסקו הטשו"ע (יו"ד ס"א קנא ס"ג ע"ז-ח). [וע"י בגליון נ"ד לענין איסור לא תחנם וכשנעשה לטובת השכיר הישראל. וע"י עוד בתשובות והנהגות (יו"ד ס"ו ש"ל) לענין מכירת בנין משרדים לחברת עכו"ם המשקיעה באר"י, ואכמ"ל].

ג. שאר אומות

ואע"פ שמבואר לעיל דנח' הראשונים לענין לאו דלא ישוב בארצך אם נאמר בכל האומות, עיין בהגהות משנה למלך על החינוך שם שכתב דלכו"ע לאו דלא תחנם כולל כל האומות. וכ"כ המש"ב דבר (ח"ב ס"ו נו בהשמטה ד"ה וראיתי לנאון) והחזו"א (שם). ועיינו בחזו"א שדחה דברי המזבח אדמה (יב: הובא בדרכי"ט ס"א קנא ס"ב) דס"ל שמה שראינו האידנא שכמה גדולי ישראל מוכרים חצירות לנכרי בא"י הוא משום שאיסור זה נא' על עכו"ם ע"ז כי דוקא באיסור דלא תחנם שלא ליתן להם מתנת חנם הוא דשייך גם באלו שלא ע"ז, משא"כ בחניות קרקע למכור להם בתים לא שייך. וע"י באור לציון (שבועות מבוא ע"פ ה' אות ב) שנקט שאין לסמוך ע"ז. וע"י בגליון מ"א שהבאנו בס"ד אחרי פוסקים הסוברים שהלאו דלא תחנם (ושם מייירי בתלמוד ח"ן) הוא רק לעכו"ם ע"ז, ואכמ"ל.

ד. שכירות

ואמרו במשנה בע"ז (כ:): דאין משכירין להם בתים באר"י וא"צ לומר שדות ובסוריא משכירין להם בתים אבל לא שדות, ובחו"ל מוכרין להם בתים ומשכירין שדות, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר באר"י משכירין להם בתים אבל לא שדות, ובסוריא מוכרין בתים ומשכירין שדות, ובחו"ל מוכרין אלו ואלו, ע"כ. ופסקו בגמ' שם כדעת ר"י. וכן נקטו הר"ף (שם ו: בר"ף), הרמב"ם (ע"ז פ"ב ה"ג) והרא"ש (שם פ"ב). וכן הוא בשו"ע (יו"ד ס"א קנא ס"ח).

ה. לא תביא תועבה אל ביתך

ואיתא שם (כא): דאף במקום שאמרו להשכיר לא אמרו אלא לצורך בית אוצר וכדומה, אבל לא לבית דירה, מפני שהוא מכניס לתוכו ע"ז, ונא' (דברים פ"ז פ"ב) לא תביא תועבה אל ביתך. ובתוספתא (ע"ז פ"ב) אמרו דמשכירין להם ארוות ואוצרות ופונדקאות. וביארו בתוס' (שם כא: ד"ה אף) שהטעם שחילקו חז"ל בין אוצר לבית דירה, כי יש חילוק בין מקום שמכניס בו ע"ז בקביעות לבין מקום שאינו מכניס בקביעות, ובאלו הנ"ל דאינו מכניס ע"ז בקביעות שר, ע"כ. וע"י ברמב"ן (שם). וע"י עוד להלן.

[ולענין שתי וערב אם חשיב ע"ז, מצינו ברמ"א (יו"ד ס"א קנא ס"ג א) שכתב שאם משתחוים להם דינו כדון צלם, אבל אותן שתולין בצואר לזכרון לא מקרי צלם. וכן מובא בב"ח (שם אות ה). וכת' החכ"א (ככל פה אות א) שאין חילוק אם תלוי עליו אדם או לא. ובחלקת יעקב (ע"ז פ"ב נה) הביא א"כ גם בשם העיקרי הד"ט (ס"י י"ט ס"ק), הזרע אמת (ח"ב ס"ו מה) והבית שלמה (ע"ז ס"א קנא). שכתב דכ"ז שצדוע שלא השתחוה לו, ואפשר דעובדי כוכבים אלו שאין אדוקים בע"ז כל מה שעושין בצורות הללו בכלים אינם עושים אלא לנוי ומותרים בהנאה, ואסור להשתותן משום חשד אם הם בולטים, וראוי להחמיר בשפק איסור תורה, ואפשר בצורה עצמה כיון שדרך משתחוים לה לכ"ע אסור, ע"כ. ומשמע מסקנת השי"ך שצורת שתי וערב הוי ספק ע"ז וע"כ יש להחמיר. וכן נקט בהר צבי (אור"ח ח"א ס"ו פה). וע"י בזה במהר"ם שיק (ע"ז ס"א קנא), בדברי יצ"ב (ע"ז פ"ב מב ומה), באג"מ (ע"ז ח"א ס"ו ס"ט) ובמשנה הלכות (ח"ב ס"ו מב).]

וע"י בתוס' (שם) שהקשו על מנהג העולם להקל להשכיר להם אף לצורך דירה. והביאו ב' יישובים. דעת רבינו חיים כהן דשרי בחו"ל דוקא, כי משמע מהירושלמי שבחו"ל הכל תלוי במנהג המקום, במקום שנהגו למכור מוכר אף לבית דירה ומשכיר אף לבית דירה, והיינו טעמא כי בחו"ל לא מיקרי "ביתך". אולם ר"י דחה דבריו דמכאן תיתי גירע ישראל בחו"ל מעכו"ם, דאפילו למ"ד אין קנין לעכו"ם באר"י בחו"ל מיהא יש לו קנין, ועוד קשה לרבי יהודה דגבי מזוזה דכתיב ביתך הכי נמי תימא דמי שיש לו בית בחו"ל יפטר מן המזוזה. וע"כ נקטו כהר"ר אלחנן שפרש דשרי כי כשאמרה תורה לא תביא תועבה אל ביתך לא אסר אלא בבית הישראל עצמו שהוא דר בתוכו בעודו דר בו, אבל השוכר בית אף באר"י פטור מן המזוזה מה"ת ורבנן הוא דזורו שלא להשכיר לעכו"ם מפני שמכניס לתוכו ע"ז, ודוקא בתים העשויים לדירה, אבל אינם עשויים לדירה לא גזרו, ולכך התירו להשכיר ארוות ואוצרות וכיון דשכירות בית דירה אינו אסור אלא מדרבנן אף באר"י ע"כ בחו"ל הקלו, ע"כ. ומ"מ מבואר מדבריהם שדוקא בחו"ל הקילו. וכ"כ בהמב"ל (ע"ז פ"ב ד"ה הא) דבאר"י אנו מצווין שלא להכניס ע"ז בארצנו וחיובים לעוקרה משם בכל מקום שהוא ברשותנו, אבל (אמר) בחו"ל לא. ומיהו הרחקה דרבנן היא דקרא בהבאת ישראל עצמו כתיב דאסורה בהנאה, והכי איתא בפי בתרא דמכות (כב), ע"כ.

ומתוס' יוצא דילפינן דגרי בית ממזוזה. וכ"כ בבית הלוי (ח"א ס"ו מו אות ה) דמשמע מתוס' שבינתך דכתיב גבי לא תביא תועבה דוקא הוא כמו ביתך דכתיב גבי מזוזה שהוא דוקא, ולפי"ש בשדה אין האיסור של לא תביא תועבה דאין לנו אלא כמו שכתוב בקרא ביתך ולא שדה.

והרא"ש (שם פ"א ס"ו כב) תירץ גם שתי תירוצים, א' דהא דאסרין להשכיר לעכו"ם היינו מדרבנן. דפשיטא דקרא קמזוהר לישראל גופיה אלא שחכמים אסרו להשכיר לעכו"ם דהעכו"ם מביא ע"ז לבית ישראל. הלכך לא אסרו חכמים אלא בית דירה. דיימיהם היו רגילין בקביעות ע"ז והאיתנה שאין קבוע תמיד. והתירו בשדות ואוצרות ופונדקאות אע"פ שידוע שמכניס לתוכו ע"ז כיון שמכניס בקביעות. והאיתנה שאין העובדי כוכבים רגילין להכניס ע"ז לבתיהם אלא בשעת חולי שרו. ב' נחי דלדין שכירות לא קניא, כיון שיד אומות תקיפה ובדיניהם שכירות ליומא כמכר ואף אנו נפל מביא של משכיר אינו יכול להוציאו הוי כמכר, ע"כ. [ומשמע לכאן שיש חילוק בין הרב אלחנן והרא"ש בתירוץ הראשון, דלרב אלחנן האיסור הוא דוקא בבית ישראל, ולדעת הרא"ש הוא אם הישראל מביאה לרשותו. אולם מהב"י משמע שהרב אלחנן והרא"ש שיטה א' היא].

המשך בעמ' הבא

פניני הלכה

האם ראוי להמנע מלברך שהחיינו בי"ז בתמוז שחל בשבת

א - כתב בספר חסידים (ס"י תתי"ט) יש חסידים מחסידים הראשונים שלא היו אוכלים שום פרי חדש בין י"ז בתמוז לט' באב, כי אמרו אף נברך שהחיינו וקיימנו והגענו לזמן הזה. ויש שמברכים על פרי חדש כשנודמנו להם בשבתות שבין י"ז בתמוז לט' באב. א"ל החכמים היה לכם לברך שהחיינו כשראייתם אותו, ואלו אמרו לא כי אלא כשאכלו.

וכתי' במהרי"ל (ס"י ל"א אות ב) - ולברך שהחיינו בין המצרים כתוב בס"ח דלא. ונרי' לעני"ד כגון מילתא דאפשר לדחויי כגון פרי או מלבוש, אבל אי מקרי פדיון הבן אין מחמיצין את המצוה או הברכה. וצ"ע. והובאו דבריהם בב"י (ס"י תקנ"א). ולדינא כתב בשו"ע (שם ס"י"ז) - טוב לזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר ולא יחמיץ המצוה.

ובמהרי"ם (הל' ט' באב אות ח) איתא - אמר מהרי"י סג"ל טוב למנוע מלברך זמן על שום פרי חדש כל בין המצרים כדי למעט שמחה.

והד"מ (ס"י תקנ"א ס"ק י"א) הביא דברי המהרי"ל בתשובה, ושכ"כ בבנימין זאב (ס"י קס"ג) דאם יכול לברך על פרי אחר ט' באב שהחיינו, לא יברך עליו בבין המצרים. וכתב דמשמע מדבריהם דבדבר דא"י לברך עליו אחר"כ מותר לברך עליו ולאכלו, דלא כמהרי"ל (במהרי"ם) שכתב דלא לברך שהחיינו על שום פרי.

וכ"כ לדינא בהגהותיו לשו"ע - וכן בפרי שלא ימצא אחר ט' באב מותר לברך ולאכולו בבין המצרים. אולם הט"ז (שם ס"ק י"ז) כתב דיש להתיר ולברך שהחיינו בכל יום שבבין המצרים, דשמא ימות האדם קודם שיקיים מצוה זו. וששמע סברא זו בשם מהר"ר יוסף כ"ץ מקרקא.

וכן הגר"א (ס"ק ס"ז) כתב דהיא חומרא יתירה, דאין מורים מאבל יום המיתה דהיא דליכא אחר בהדיה מברך שהחיינו (ברכות טז:), ואף שהגר"א (ס"ק מ"ב) חק עצמו (דאינו מטעם אבילות אלא מפני שהזמן הוא זמן פורענות) אינו כלום.

ומ"מ דברי השו"ע והרמ"א מפורש דטוב להמנע. [ובשו"ת חיים שאל (ח"א ס"ב) נשאל החיד"א על הא דבספר מטה אפרים בסופו התיר לברך שהחיינו בליל י"ז בתמוז, וכמדומה שהוא הפך המנהג. והשיב דעתו דלמה שנהגו שלא לומר שהחיינו ודאי מתחילת ליל י"ז אין לומר.

ועיינו בשו"ת אגרות משה (אור"ח ח"ג ס"ק ק) דנשאל על דברי החיים שאל, והשיב דאין הספר מצוי אצלו, ואם איירי מ"ב בתמוז ממש, מסתבר דכיון שהוא במח' הראשונים אין להחמיר לענין שהחיינו, כיון ששיטת הגר"א היא שצריך לברך שהחיינו בבין המצרים מאחר שנתחייב בראיתו. אך ב"י בתמוז נדחה יש להחמיר שהוא בין המצרים (משם).

ב - והנה הספר חסידים כתב דיש שמברכים שהחיינו על פרי חדש כשנודמנו להם בשבתות שבין י"ז בתמוז לט' באב.

וכיוצ"ב כתב הלבוש (ש"י תקנ"א י"ז) דנ"ל דבשבתות שבינתיים מותר לברך שהחיינו על פרי חדש.

אולם בכתבי האר"י (פרי עץ חיים שער הברכות פרק ז' סדר בין המצרים, ושער הכוונות דף פ"ט ע"ג) מבואר דיש להזהר בזה אף בשבת ובר"ח. [ומ"מ בפרי עץ חיים שם צ"ב, ואכן בשער הכוונות הלשון מיושבת ע"ש].

והכרעת המשנ"ב (ס"י תקנ"א ס"ק צ"ח) דמאחר דאף בחול יש שיתיר, ע"כ בשבת אין להחמיר בזה, דבלאו הכי הרבה אחרונים מסכימים להקל בשבת.

אולם כמה מפוסקי ספרד הנגרים אחר דברי האר"י, ס"ל דיש להמנע מלברך שהחיינו אף בשבת וכן העלה החיד"א (בשו"ת חיים שאל ח"א ס"י כ"ד). וכ"כ הגר"ח פלאגי (בספר מועד לכל חי ס"י ט' חודש תמוז ס"ק כ"א).

והבית דוד (לגר"י בן דוד משאלותינו - אות ס"ח) אחר שהביא דברי הס"ח והלבוש, כתב דמדברי הב"י שסתם נראה לאסור אף בשבת. ושכן המנהג בשאלוניקי.

ג - ויליע לעת הסוברים דיש להמנע מלברך שהחיינו אף בשבתות שבין המצרים, מה הדין בי"ז בתמוז שחל להיות בשבת.

ומצינו למג"א (סי' תקנ"א ס"ק מ"ב) שכתב דני"ל דאם חל בי"ז בתמוז בשבת ונדחה שרי לכי"ע.

והברכ"י (סי' ק"י) כתב דיי"ז בתמוז שחל בשבת ונדחה כתב האחרונים שמוטר לברך שהחיינו, וכ"כ מהר"ם זכות בתשובה כתי"י דהא אפי' בה"מ היתה הסברה הרווחת דבכל השבתות שבינתיים ראוי לברכה, ואי לאו דמרוך האר"י ז"ל אסרו היינו מברכין, והבו דלא לוסף עליה. אבל הרב כהנ"ג בתשובה (אר"י סי' ע"ג) כתב דלנוהגים אף לברך שהחיינו בשבת אסור גמ' וכ"כ בתמוז שחל בשבת. ודעתי הקצרה כמתירין. ע"כ.

אולם יעירין בשו"ת **חיים שאל** (ח"י סי' כ"ד) דנשאל החיד"א על דבריו שבברכ"י, והשיב דט"ס נפלה בברכ"י, ובמקום ודעתי הקצרה כמתירין, י"ל ודעתי הקצרה כמותו, ר"ל כדעת הכנה"ג דאסר. דמכיון דטעם האיסור הוא מפני דעצם הזמן הוא זמן ימי רעה ועי"כ אף השבת בכלל, א"כ הסברה תכרע דה"ה בי"ז בתמוז שחל להיות בשבת דהזמן רע ומר. וכן כתב המור וקציעה (סי' תקנ"א).

ועירין עוד בשו"ת **ח"י** (מנע בה"מ סי' א') שהביא משמה **דהזכור לאברהם** (אביגדור סי' מ"ט) דאף למתירין לומר שהחיינו בשבת מ"מ כשחל י"ז בתמוז בשבת חמרי טפי, דבשאר שבתות הוא רק בין המצרים ואין אותו היום עצמו רע מזמנה רק שעומד בין שני ימים רעים, אבל י"ז תמוז עצמו רע מזמנה ויום רע ומר הוא. ואין שייך לומר שהגיענו לזמן הזה.

איברא דהש"ח עצמו כתב דמסתבר כדברי הרמ"ז שהובאו בברכ"י ובשערי תשובה, דבי"ז בתמוז שחל בשבת שרי לברך שהחיינו. אך יש להעיר דהש"ח חמד לא ראה דברי החיד"א בחיים שאל שכתב דדבריו בברכ"י הם ט"ס והוא גופא ט"ל כאוסרים. וכמ"ש בריש דבריו דאין ספר חיים שאל מצוי אצלו.

ד - ובשו"ת **פני מנחם** (ח"י דף מ"ט) כתב דאם חל י"ז תמוז בשבת יכול לברך שהחיינו בליל שבת, דיש לצרף ב' תרי קולות, חדא דהרב מ"מ בתמוז ש"ל דבדל"ג י"ז בתמוז יכול לברך שהחיינו, ואף דהרב חיים שאל כתב דאינו יכול, מ"מ נצ"ח עוד מ"ח דדעת המג"א דבי"ז בתמוז שחל בשבת יכול לברך שהחיינו, ואף דהחיד"א ט"ל לאסור, מ"מ בליל שבת דיש לנו היתר משני צדדים, נראה פשוט דיכול לברך, וכן עשינו מעשה במסיבה אחת דכולם היו ת"ח גדולים ועצומים. והובאו דבריו לדינא **במועד לכל חי** (לגו"ה פלאגי - סי' ט' חודש תמוז אות כ"ב). [ואף הש"ח (שם סי' א) הביאו, אלא דיעירין שם דכתב דאין ספר חיים שאל מצוי אצלו להבין מאי קאמר].

העולה לדינא - הכרעת המשני"ב ד"א"ע להמנע מלברך שהחיינו בשבתות שבין המצרים. אולם כמה מפורסי ספרד ט"ל דיש להמנע מלברך שהחיינו אף בשבת. ודעת החיד"א דיש להזהר בזה אף בי"ז בתמוז שחל בשבת.

וז"ל **הראב"ן** (סי' רצ"א) ומה שאנו משכירין בית דירה בזמן הזה, היינו טעמא, דכי אמרינן דאית ביה משום לא תביא תועבה אל ביתך הני מילי בארץ ישראל ובסוריא שהיו ביתם מיוחד להם ולא היה יד גוי באמצע, אבל אנו שנותנין מס לגוים מקרקעות שלנו אינו מיוחד, ועוד שמכ"כ א הא דגוים שבח"ל לאו עי"ז ניהו ואין לחוש למכנס ע"ז לתוכו שאין אדוקין בה לעשותם בביתם ותלינן לקולא ואמרינן דילמא לא עביד, אבל ברוסיה ובארץ יון ודאי אדוקין שהם עושין על שעריהן ועל פתחי בתיהן ובכולתי בתיהן ע"ז, עכ"ל. וכת' **הב"ח** (אות ט) דנר' רצ"ה לומר דבארץ סוריא אדוקין ואפי"ה נוהגין היתר אי"כ בע"כ דהטעם הראשון הוא עיקר דכיון דנותנין מס לגוים מקרקעות שלנו אינו מיוחד הבית אלינו וקרא דלא תביא תועבה אל ביתך אינו אלא בבית שמיוחד לנו כגון באר"י ובסוריא, ע"כ.

וכסברת הראב"ן מצינו **בתוס'** (ע"ז נח-נט, חולק י-ו: וקדושין לו:) בשם ר"ת דאין השדות חשובות כמו שלנו לפי שנותנין מהן מס ועי"כ לא היו מפרישין מהם תרומות ומעשרות. וכן מבואר **בקול אריה** (סי' נז) שהבין כן בדעת הראב"ן. אולם ע"י **בקובץ ירושתנו** (ח"ב עמ' 315) מאמר **מהרב דוד דבליצקי שליט"א** שהאר"י ד"ל שיהא א"י מתכוון למקומות שלא היה זכות קנינית ליהודים בקרקעות וזה הכוונה שהיו מעלים מס (משטר הפיאודלי הידוע בשפרי העמים).

ולמעשה **הטור** (יו"ד סי' קט"א) כתב דהאידינא נהגו להשכיר אף לדירה כיון שאין נוהגים להכניס ע"ז. ומבואר דס"ל כתירוך הראשון של הראש"ע (שם סע' ט-ז) שם דאף במקום שהתירו להשכיר, לא התירו אלא לאוצר וכיוצא בו, אבל לא לדירה, מפני שמכנס לתוכו עבודת כוכבים בקבע, ע"כ. ומשמע דס"ל לאסור אף בזה"ז. אולם **הרמ"א** (סי' י) פסק כהטור. ולפי שיטה זו במקום שידוע שהגוי יכניס ע"ז אסור.

אבל **הש"ך** (סי' יז) נקט לעיקר כתירוך השני של הראש"ע שהאידינא שכירות הוי כמכר כי ידיהם תקיפא, והוסיף שכ"כ הראב"ן דאפי' מכניסים ע"ז לבתיהם שרי משום דכיון דאותן ישראלים נותנים מס מקרקעות לעכו"ם אינו מיוחד הבית לישראל ומביאו בחי"ח (שם), ובתוס' (שם) מוכח להדיא לשיטת ר"י ור' חיים ולשיטת ה"ר אלחנן שהביאו התוס' במסקנה דאפי' מכנס בתוכו ע"ז מותר להשכיר בחו"ל ע"ש (וכן המרדכי והאגודה הביאו שיטת ר"י ור' חיים בסתם), וכן משמע להדיא בר"ן (ספ"ק דע"ז), ע"כ.

ועירין **בביאור הגר"א** (אות יח) דמש"כ שיד אומות תקיפה לאו דוקא הוא דבלא"ה עבדינן כדיניהם כמ"ש בעו בדא דר"מ בר רחל (ב"מ ע"ג) כדיניהם עבדינן כו', ע"כ. אלא דע"י **במ"א** (סי' תמ"ח ס"ק ז) שנקט דקנין כדיניהם לא מועיל דלא כהמשאת בנימין (סי' נט) דס"ל דמהני. וע"י **בביאור הלכה** (שם סד"ה דב"ר מוטע) שהביא סמוכים למשאת בנימין. ולפי דברי המ"א י"ל דאכתי שכירות לא קניא. והעירוני **שבספר וילקט יוסף** (שווארץ סי' ע"ז עמ' 210) ביאר דעת הש"ך דנהי דלא אזלינן בתר דיניהם כמ"ש המ"א (שם), מ"מ הגוי כבר נתכוון לקנות בשעת שכירות כיון דלפי דיניהם שכירות כמכר מצד הישראל מחסר הקנין דבדין ישראל שכירות לא קניא, וממילא עכשיו שאומר הישראל שתהיה קנויה לעכו"ם א"כ מגלה דעתו שמסכים לקנין העכו"ם ומש"ה שפיר מהני גם בלא זכי ע"י אחר דהרי יש כאן דעת קונה ומקנה דהגוי כבר נתכוון לקנות, ע"כ. וע"י מש"כ בדעת הש"ך **בשערי זיו** (קבא דניחוחא קושיא פה עמ' 358).

אלא דע"י **בחו"א** (יו"ד סי' ס"ה ס"ק ז' וסי' ס"ד ס"ק ז) שתמה על הש"ך דצ"ע דגם בשכירות כל שקבע זמן אינו יכול להוציאו וכמ"ש הראש"ע (ב"מ פ"ח סי' כ"ה הובא בשו"ע רס"י ש"ב), ומ"מ שכירות לא קניא, וגם הא דאמרינן שאם נפל ביתו של משכיר א"צ להודיעו אינו משום רפיון דשכירות אלא דסתמא הוי על תנאים אלו, ע"כ.

ועי"כ מבואר דס"ל להש"ך שיש ב' טעמים עיקרים להתיר, אף כשהעכו"ם מביא ע"ז לבית, א' טעם הראש"ע כי דיניהם שכירות הוי כמכר. ב' טעם הראב"ן כי אין הבית מיוחד של הישראל. והנה לפי טעם הראש"ע י"ל דאף אם המדינה שייכת לישראלים שייך לומר דהוי כמכר כי כן הוא מנהג המדינה. ולכאורה אף להראב"ן נמי שרי (אם נתפוס דבריו כפשוטו, ע"י לעיל), כי י"ל דלא חשיב מיוחד לישראל כי אין זה בעלות מיוחדת של ישראל. ובדרך זה כתב **באג"מ** (יו"ד ח"ב סי' ל"ט) שבעלות המדינה אין בה משום בעלות לכל או"י כי אין לכל אחד כ"א זכות מעט מאד שאין לאחד מהם שום רשות. ושמא יש לדחות כיון שכל המדינה הם ישראלים הרי נמצא שהבית הוא של ישראלים (וכעין סברת האג"מ בסוף דבריו שם), אלא שאכתי י"ל דכיון שגם גוים הם חלק מהמדינה אין הדבר מיוחד לישראל. ואכתי יש לדחות דשאני אר"י שסוף סוף הארץ כולה שייכת לישראל.

ולולי טעמים אלו אכתי יש להתיר להקל אף כשידוע שיכניס ע"ז, לפי סברת הרב אלחנן הנ"ל דס"ל דלא אסרה תורה אלא בבית שהישראל עצמו דר בתוכו ובעודו דר בו. ומשמע בש"ך שגם על טעם הזה ניתן לסמוך, אלא שלפי טעם זה משמע שיש דבריו רק בחו"ל. וכמו כן להקל לפי טעם הרמ"א אף באר"י, כי הש"ך דפליג עליו היינו לקולא ולא לחומרא, אלא שלפי דבריו יש להתיר אם העכו"ם אינו מכניס ע"ז בבית.

ובדברי יצ"ב (יו"ד סי' מג) כת' להחמיר באר"י כי לדעתו שני הטעמים לקולא (דיד האומות תקיפה ונתינת מס מקרקעות העכו"ם) אינם קיימים, ואף אם נימא דשכירות קניא א"כ איכא איסור משום לא תחנם (ע"י"ש שכתב שטעם הראב"ן לא שייך באר"י כי ליכא דדי"ד. אולם דבריו אינו פשוטים וכמו שהארננו גליון ל"ד. ועוד דאף לשיטתו עכ"פ ידיהם תקיפה וא"כ שוב י"ל דשייך טעמו של הראב"ן).

ומכו כן יש לדחות מש"כ לאסור מפני לא תחנם, והיינו לפי הסוברים דבמכירה לזמן אין משום לאו זה. ועוד אפשר דבמכר כזה ליכא משום לאו דלא תחנם כיון שאין קנין גמור בגוף הבית. וכן מבואר **בריטב"א** (מגילה כו:) דאף אם שכירות הוי כמכר, מ"מ נכסי בעלים הראשונים היא, ולא שנתלקו מגופה לגמרי. וכ"כ **המקור חיים** (ח"י תמ"ח ס"ק ה) דבבב"ג הוי כקנין פירות, אבל לא אלים להפקיע קנין הגוף של המשכיר. וכן הוא **במעדני ארץ** (וגרשו"א זצ"ל סי' יג אות ז) דאפילו אם שכירות קניא מ"מ אין זה קנין גמור לענין בעלות המקום וגופו של הישראל הוא ואין השוכר רשאי לבנות או לסתור, ע"כ. וכן שמענו מחשובי המורים דאף בזה"ז מקילינן בזה. וע"י עוד **בדרכ"ת** (יו"ד סי' קנ"א ס"ק כב).

שו"מ **בצ"א** (חכ"י סי' ע"ד) שגם פסק להתיר בזה, והביא בשם **ספר ארץ חיים** (סתהון יו"ד סי' קנ"א) שנוסף למ"ש הרמ"א כדי להחיל ההיתר גם על עדות ספרד שפוסקים בכללות דלא כהרמ"א אלא כהב"י, כתב בשם שמן המור שמסתמך ואזיל על דברי הראב"ן הנ"ל וכתב, דכיון שהב"י לא ראה דברי הראב"ן מדלא הביאו בב"י גם בספרו (הספרדים) הנמשכים אחר הוראותיו יכולים לסמוך על הראב"ן ולהתיר גם באר"י. וכמו כן מעתיק שם בשם חיים הכנה"ג בספרו דינא דמיא על השמ"ג דגם באר"י נוהגים להשכיר בית דירה לעכו"ם וסומכים על הראש"ע, ע"י"ש.

ז. עשייה שכונה

אלא דע"י **בע"ז** (ב"ב) דאמר רב יוסף ובלבד שלא יעשה שכונה, וכמה שכונה תנא אין שכונה פחותה משלשה בני אדם. וכן הביא **הטור** (סי' קנ"א) והוסיף דוקא בשכונת היהודים אסור. וביאר **הב"י** (שם) דטעמו משום דהאידינא העיירות מליאות בתי גוים וכל שאינו בשכונת היהודים אפי' מוכר כמה בתים מאי הוי הילכך לא מיתסר אלא בשכונת היהודים. ואמרו שם **בגמ'** שמ"מ לאחד או לשנים יכול למכור או להשכיר כמו שירצה ולא יתעניין שמה ימכור הוא או ישכיר לאחרים. וכן פסקו **הטשו"ע** (שם סע' ט) דלא ימכור ולא ישכיר לג' עובדי כוכבים ביחד, בשכונות היהודים. אבל לאחד או לשנים, מותר למכור או להשכיר כל מה שירצה, ולא חיי' שמה ימכור או ישכיר הוא לאחרים, ע"כ. [וע"י **בשו"ע** (ח"ו"מ סי' קע"ה סע' מ-מא) שהמוכר לעכו"ם או שוכר לו, הוי משמתין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מהעכו"ם, ועד שיענהו העכו"ם עם בן המצר שלו בניני ישראל בכל. ואם אנסו בדבר שלא כדון ישראל, משלם המוכר. בד"א, כשיכול למוכרה או לשוכרה לישראל בדמים שנותן העכו"ם. אבל אינו חייב למוכרה או לשכרה בפחות. ואי חזינן שהעכו"ם מכוין לקנות במצר ישראל כדי להשחית נחלתו, הכל לפי ראות הדיין, ע"כ].

מסקנא דינא

העולה לדינא, מותר להשכיר בית אוצר לעכו"ם. ונהגו להקל להשכיר להם אף בית דירה אפילו באר"י. וכל זה לענין איסורים, אבל לענין הלכות שכנים הדבר תלוי במקום ובזמן.

פניני מופר פנ

עניני שבת קדש מצות הברלה (ה)

שפיכת יין ההבדלה - וינוהגין לשפוך מכוס של יין על הארץ, קודם שסיים בפה"ג, כדי שלא יהיה הכוס פגום. וטעם השפיכה, דאמרינן (עירובין סה.) כל בית שלא נשפך בו יין כמים אין בו סימן ברכה, ועושין כן לסימן טוב בתחלת השבוע. (רמ"א סי' רצ"ו ס"א)

- והאחרונים הסכימו דלא ישפוך בשעת ברכה כלל אלא בשעה שמוזג ישפכו מלא על כל גדותיו שישפך על הארץ וגם זה יש למעט בחלק הנשפך משום הפסד משקל"ן. (משני"ב סי' ה)

- **ואבגו אמר דגם** כוונת רבינו הרמ"א כן הוא ואדרבא תיקן יותר מפני שחושש לביזוי משקה וגם לא רצה לבטל המנהג לגמרי לכן יפך לעשות באופן זה והיינו דזה שכתב לשפוך מכוס אין כוונתו לשפוך בימים... אלא דה"פ שלא ישפוך הרבה על כל גדותיו בענין שבעת מילוי הכוס ישפך על הארץ דיש בזה ביזוי... אלא ימלאנו מלא ממש כדין כוס של ברכה, אך בשעה שמתחיל הברכה ומנוענו היד מעט ממילא ישפך מעט אך יזהר שלא ישפך הרבה ויהיה פגם להכוס שלא יהיה מלא אבל מעט עדיין הוא מלא דא"א לצמצום. (ערוך השלחן שם ס"א)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה
מבמעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א
בקול הלשון פל. 03-617-1111 יש להקיש 3-1 שלוחה 65
(זמן פמוצע של כל שיעור כרבע שעה)
העלון נתרם בעילום שם להצלת התורה וכל עם ישראל - לשאלות והערות בעניני הגליון ניתן להתקשר לפל. 052-767-0503
© שמעתא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA571@GMAIL.COM

